





DD Me
Ct











D E
L E S S E N

Van

PONTIAAN VAN HATTEM,

Zo als dezelve, door Ordre en Last
van de Classis van Tholen en Ber-
gen op den Zoom zyn in 't
Ligt gegeven,

En nu weer gedrukt

Voor de

L I E F H E B B E R S

Van de Waarheid.



Gedruckt in VRYSTAD, daar de Conscientie
ongedwongen is. 1735.

1722

1722



Aan den
Waarheid minnende
L E E S E R.

Hier nevens gaan wederom de Lessen van Pontiaen van Hattem, zoo als dezelve door de Classis van Tholen en Bergen op den Soom zyn uitgegeven; dog niet met dat Inzigt als die van veele ontfangen zyn, te weten om de Weereld een afschouw van s'mans gevoelen te doen hebbe, het welk zoo by veele, dog by geen Waerheidminnende is aangenomen. Dog by andere een gewenschte vrugt heeft gehad, tot opbouw van de kennisse Godts, en Lee-

re der Waarheid die na de God-
zaligheid is : welken Opbouw wy
hopen, dat haar gewenste Voort-
gang mag hebben, om malkan-
dere hier door , als anderzints
te stichte. Anders waarde Lee-
fer, hadde wy u niets te be-
richte , gebruikt dan deezen
onzen Arbeid ten goede, en lees
met Oordel.

L E S S E N

Van

D. PONTIAEN van HATTEM.

E E R S T E L E S S E.

Van de Sonde.

I.

Die zijn de Hoofstukken van de Catechismus. Het eerste handelt van de sonde. Die nu den aert van de sonde verstaan wil / moet de sonde onderschepden van des selfs vruchten.

I I.

De vruchten der sonde zyn alle onse sonde-lycke gedachten, woorden ende wercken. De sonde selfs is gelegen in onse godtloosheyt / in onse geesteloosheyt / in onse levenloosheyt / in onse doodigheyt.

I I I.

Die dan gram op syn selven wordt / wanneer sondige begeerten in zyn herte rijzen ;

dien is het niet te leet dat hy sondigh is /
 maar het is hem leet dat hem syne sonden
 ontdeekt worden: ende dat hem / wat hy
 is / door Godt wordt te kennen gegeven.

IV.

Doek en doet hy geene belijdenisse van zij-
 ne sonde / dewelcke seght / ik hebbe die zondi-
 ge begeerte begeert; ik hebbe die zondi-
 ge woorden gesproken / ik hebbe die son-
 dige wercken gedaen. In tegendeel / die
 soo spreeckt, die loochent dat hy sondigh is,
 want hy loochent dat hy doot is / niet te-
 genstaende dat het een ende het selve is
 doot ende sondigh te wesen.

V.

Doek en bekeert hy sich niet van sijne
 sonden / die laet het gene hy deed / ende die
 begint te doen het geene hy te voren liet /
 want niemant houdt op sondigh te wesen /
 dan die ophoudt doot te wesen. Nu en
 kan niemant yet toe brengen om sich le-
 bendigh te maecten. Die lebendigh is ge-
 maect / die kan mercken dat hy lebendigh
 is / doch die niet lebende is kan het sich sel-
 ven niet maken.

VI.

Sigh van syne sonden te bekeeren is te erken-
 nen, dat ons Godt in synen Sone heeft leven-
 digh gemaect. Beledenisse te doen van
 sijne sonden is te erkennen dat wy doot
 zijn / ende leetwesen te hebben van sijne
 son-

sonden is verheucht ende bezblydt te zyn /
 oer de gerechticheyt die ons Godt in synen
 Sone geschoncken heeft.

VII.

Uyt het boorzeghzebe onderscheit van de
 zonde en des zelfs bzughten / blykt mede
 dat de eene mensche niet sondiger is als de
 andere mensche is: de eene is zoo zondig
 als de andere / maar het is meer openbaer in
 den eenen als in den anderen dat hy zondig
 is: gelijk als de eene doode wel meer stinkt
 als de andere / hoewel zy beyde eben doodt
 zyn.

VIII.

Oock blyckt hier uyt dat de mensche niet
 sondiger is op de eene tydt als de andere. Den
 eenen tydt wordt het wel meer openbaer
 als den anderen / dat hy zondig is / dog
 hy is altydt eben zondig: gelijk die doodt
 is altydt eben doodt is / hoewel hy op d'
 eene tydt / meer als op de andere komt te
 stinken.

IX.

Ook blykt 'er uit des menschen werken, dat
 die met sommige goet ende sommige quaet zyn
 kunnen: Want na dien zy alle bzuchten zyn
 en bzuchten van eenen boom zyn / soo volgt
 datse ofte alle goet / ofte alle quaet zyn:
 aangezien de bzuchten de boom gelijck-
 fozmig zyn. Dog hier van breeder in de
 volgende Lessen / waer in van de oorzake
 der sonde zal gehandelt worden.

T W E E D E L E S S E,

Van de oorzake der Sonde.

I.

In de voorgaende Lesse hebben wy den aerd der sonde ondersocht / en hebben gezien dat 's menschen sonde gelegen is niet in zyn daet, maer in zyn staet. Laet ons nu in dese Lesse spreken. 1. Van de oorzake der sonde. 2. Van des selfs straffe.

II.

De natuerlijke mensche meent dat hy selfs oorzaeck is van sijn sonde / en hy beeldt zich in dat zyn doen oorzaeck is dat hy een sondaer is. Edoch de Schrifft leert ons dat wy in Adam zyn gestelt tot sondaren. Rom. 5: 12/19. Gelyk zy ons mede getuygt dat wy slaven der sonden zyn van naturen. Rom. 7: 14. en Joh. 8: 34.

III.

Hoe wy in Adam tot sondaren gestelt zyn zal iemandt konnen verstaen / die acht geeft dat het niet mogelyk is, dat 'er een eenig mensche sondig worde, sonder dat alle menschen schuldig worden. Want neemt dat 'er noch geen sonde in de wereldt geweest ware / en-
de

de stelt dat 'er tien menschen en geen mee^r
 in de wereldt waren: stelt nu dat 'er een
 van de tien kome te sondigen; de sonde
 nu / die eene segge ik / sal ook de negen
 andere schuldig maken / uit oorzake / dat
 sy alle tien zyn gehouden malkanderen te
 beminnen / want nadien het niet mogelyk
 is te beminnen / sonder dat men rechtbeer-
 dige / en dat ik by gebolg mynen Broe-
 der haet / in gebal ik hem veroordeel /
 soo volgt by zoo verre dat indien myn
 Broeder sondig is / dat sijne sonden oock
 my schuldig make. Want soo ik hem ver-
 oordeel / soo besondig ik my met hem niet
 te beminnen / ende soo ik hem beminne so
 rechtbeerdige ick hem / en soo begae ik leu-
 gen / hem gebende een valsche getuygenis-
 se / mits hem ontschuldig te verklaren /
 dien ik te voren hebbe vastgesteld te heb-
 ben overtreden en gesondigt.

IV.

Waer uit niet alleen volgt / dat gelijk
 de eene mensche is / dat sy soo alle zyn:
 maar hier uyt volgt oock dat ieder men-
 sche schuldig is in te staen vooz de sonde
 van alle andere menscheu / het gene de
 Heere Jesus leert Luc. ii. 50. 51. Ja dit is
 de eenige grondt waer op onse sonde is ge-
 legt op Jesus onsen Heere / waer op sijne ge-
 rechtigheyt ons is toegerekent.

V.

Wat nu het rijke van de sonde aengaet/ de Schzift spreekt ons daer van Rom. 6: 12/ 14. Het rijke nu der sonde ende desselfs heerschappye is hier in gelegen / dat wy onder de sonden wazen eer wy sonden hadden gedaen / sulx dat wy geene slaven van de sonden geworden zijn door onse misdaden; maar dat onse wercken en daden sonde ende misdaden zijn geweest / om dat wy slaven van de sonden van naturen waren.

VI.

Dit is het dat wy uyt dzucken met dese woorden / de mensche is geen sondaer om dat zyn werken sondig zyn, dog zyn werken zijn sondig om dat hy een sondaer is / want zyn sonde is sijn doodt / en sijne sondige wercken sijn zijne verrottinge : Een doode is niet doodt / uyt oorzake dat hy verrot / maer hy verrot uit oorzaecke dat hy doodt is. Over sulx maken 's menschen wercken hem niet quaet / maar sy verklaren dat hy quaet is / eben gelijk de bzychten den boom niet quaet ofte goet maken / maar alleen te kennen geven hoedanigen boom het is.

VII.

Gelijk nu uit onse gemeenschap met Vader Adam volgt dat gelijk de eene mensche is / datse ook soo alle zijn / soo volgt uyt dit rijke der sonde / gelijk het eene werk

Werk van den mensch is / dat zoo alle sij-
ne werken zijn. Want so het eene quaedt
was ende het andere goet / soo kan het niet
waerachtig zijn / dat het quade werk soude
quaet zijn om dat het zijn werk was / na-
dien ook het andere zijn werk is / het gene
niet quaet soude wesen. Soo dat hier baer-
blykelyk uit volgt dat het niet mogelijk is
dat sommige onser werken goet/en wederom
sommige der selver quaet zyn souden. Het
gene oock de Apostel Jacobus leert. cap. 2:
10. En over sulx die gevoelen dat 's menschen
doen niet al quaet oock niet al goet is, die ge-
ven ons daar door te kennen dat zy nog van de
sonde, nog van Godt, nog van haar eigen
selven rechte gedachten hebben.

VIII.

Wij soude volgen dat wy ook van de
straffe der sonde souden spreken / maar
na dien deze Lesse lang genoeg is booz
eene Lesse: soo sullen wy het booz de nae-
ste Lesse sparen / het gene wy over de straf-
fe van de sonde te seggen hebben.

DERDE LESSE.

Van de straffe der Sonde.

I.

Om te weten hoe Godt de sonde woꝛt geseyt te straffen / is het dienstig te weten hoe Godt woꝛd geseyt den mensche te veroordeelen: hoe hy geseyt woꝛdt sig op den mensche te vergrammen / ende hoe hy woꝛdt geseyt in den mensche mishagen te hebben.

II.

't Geboel van de werelddt is dat het zyn hunne sondige werken die oorzaak zyn / so van Godts mishagen ende gramschap als van hunne straffe ende verdoemenisse / ende sy beelden haer in / soo zy maer niet en sondigen / dat hen Godt dan oock niet sal veroordeelen nochte straffen; gelijk sy 't mede daer voꝛ houden / dat Godt geen mishagen in haer hebben sal / ende dat hy niet vergramt op haer sal wesen / soo sy haer maer voꝛ het doen van sondige werken wagten.

III.

Sy achten dan niet dat sy Godt reets mishaegelyk waren / eer sy noch iets gedaen hadden: veel min achten sy dat sy alreets ver-
002

oorzbeelt of verdoemt waren eer sy noch iets hadden bedreven. In tegendeel den grondt van alle haere gedachten is/ hunne werken die sy nog staen te doen soo die goed zijn/ dat die oorzake zullen zijn/ dat sy vooz goet gekeurt ende gerechtbeerdigt sullen worden/ maar soo zy quaet zijn/ dat zy dan ook oorzaak zullen zijn/ dat sy vooz quaet gekeurt/ en dat sy van hem verdoemt ende veroorzbeelt zullen worden.

IV.

Edog die dooz Godts Geest verligt zijn/ hebben geheel andere gedagten; gelijk sy weten dat sy sondaren waren/ eer zy niets sondigs hadden gedaen/ zo weten zy dat Godt mishagen in hen hadde/ eer zy iets quaets hadden bedreven: ja sy weten dat sy veroorzbeelt waren ende verdoemt van Godt/ ook eer sy iets tegens Godt gedaan of gedacht hadden.

V.

Sy weten/ hare werken dat die zelfs hnn niet veranderen konnen/ sy weten dat sy hen niet maken't gene sy niet en zijn/ maar dat sy vooz hunne werken nog goet nog quaet werden gemaakt/ maar dat de werken den men-

menschē laten sodanig als sy den zelven bon-
den/ alleen te kennen gebende ende openba-
rende of hy quaet of goet zy.

VI.

Gelyk hen dat nu bekend is/ so is hen
nog veel meer bekend/ dat Godt in geenen
deele door hunne werken wordt verandert.
Sy weten gelyk Godt onveranderlyk ende
eeuwig is/ dat ook zyn besluit en zyne wil-
le soo eeuwig en onveranderlyk is, en ober-
zulkis weten sy dat het domheit is te denken/
dat Godt heden anders ontrent ons soude
gesint zyn als hy gisteren was/ of dat hy
morgen ontrent ons anders/ als heden is/
gesint zal wesen.

VII.

Daer is dan niet sekerder als dat de men-
sche Godt mishaeft/ maar immers alsoo ze-
ker is het ook dat hy Godt noyt mishagelyk
is geworden. God is op den mensche ver-
stoot; 't is seker: maer Godt is niet op den
mensche verstoot/ om dat de mensche heeft
gesondigt maer in tegendeel de mensche heeft
gesondigt om dat God op hem verstoot was.
De mensche is verdoemt; daar en is geen
wiffelaen: maer hy is niet verdoemt om
dat hy overtreden heeft/ integendeel om dat
hy verdoemt was/ daarom heeft de mensche
overtreden.

VIII.

VIII.

Godts mishagen / Godts verstoortheit / en Godts verdoemenisse / die alle sijn daer in gelegen / dat zijn eeuwig besluit ende booznemen is / niet ons te laten het gene wy tegenwoordig zijn ; edog desen tabernakel af te breken om ons een nieuwe woning te maken / wanneer hy ons met ons uit den dooden op te werken te kennen geben zal / wat hy over ons van alle eeuwigheit hadde besloten. Zoo lang als dat booznemen niet uytgeboert en is / is de mensche zoo niet als hem Godt wil hebben / zoo lang heeft Godt dan ook noch mishagen in hem / als dat besluit volbracht zal zijn / dan zal Godt wel behagen in hem hebben / nadien hy dan zal zijn zodanig als Godt van alle eeuwigheit besloten hadde / hem eens te zullen maerken:

IX.

Godts toorn ende Godts barmhertighete is een en het zelve / en 't geene ons van zyn gramschap verzekeringe geeft, geeft ons verzekeringe van zyn liefde: en over zulx is het de stemme van de Satan te seggen; hy heeft gezondigt straft hem: Godts stemme daer en tegen is / niet hy heeft gezondigt / maer hy is sondig en daarom ontferm ik my over hem. Godts stem is / hy is doot / ick wil hem

hem lebendig maken : de stemme daer en tegen van de Duyvel is ; hy leeft ick wil- dewel dat hy doodt ware.

X.

Zy zyn dan den Satan gelyk die hunne broe- ders veroordeelen ; doch Gode zyn dese ge- lyck die deselve rechtbeerdigen ende on- schuldig verklaren. Sy zyn gode gelyck die hun ontfermen ober de gebreken ha- res naesten ; den Satan zyn zy daar en tegen gelyk die hun ober deszelfs gebreken vertrooznen.

VIERDE LESSE.

Van den Middelaar Jesus.

I.

Het kort begryp heeft drie deelen. Van 't eeste deel hebben wy gesproken / wy komen tot het tweede. Het eerste nu dat wy in dit tweede deel te ondersoecken hebben / is hoe Jesus de Sone Godts de Middelaar is tusschen Godt en de men- schen.

I I

Om dat nu te herstaen / soo moet acht ge-
 geven worden een Middelaer dat / dat een
 Vredemaecker is / sniks het evenbeel is Je-
 sus een Middelaer te noemen / en te seggen
 dat hy ons met Godt bebredight heeft : Dat
 hy ons Godes vrienden gemacht heeft.
 Dat hy tusschen Godt ende ons een Ver-
 bondt te wege gebracht heeft. Ja dat het
 evenbeel is hem te noemen onsen Midde-
 laer / en hem te noemen onsen Hoogen-prie-
 ster / na dien het werck eens Hoogen-prie-
 sters geen ander is / dan Godt met den men-
 sche te versoenen / en tusschen God ende den
 mensche vrede ende vrientschap te maken.

I I I.

Soo wie dan geloofst en erkent / dat Godt
 hem gunstigh en genegen is / en dat hy
 aan den anderen kant Godes bondtgenoot
 en vrient is / soo wie ook erkent en geloofst
 't gene God wilt / dat ook hy 't selve wilt /
 en 't gene hy wilt / dat dat ook door Godt
 gewilt wordt : Soo wie segge ik / dit alles
 erkent / en wie daar en boven dan erkent
 Jesus dat die oorsake hier van is / die seg-
 ge ik / erkent dat Jesus zijnen Middelaer
 is : maar die ook 't selve niet erkent / ver-
 saekt Jesus Middelaers ampt / ende erkent
 hem niet voor Hoogen-priester / schoon gu-
 tien en nog tienmaal den naam van Hoogen-
 priester

prester en van Middelaar quam te geben.

I V.

Hoe Jesus nu oorzake is dat Godt behagen in my heeft / en dat ik behagen in Godt hebbe / zal dan blyken / als men agt geeft dat Jesus doen geen oorzak is van Godts liefde / edogh dat Godts liefde in tegendeel oorzak is van Jesus doen: want hier upt word openbaer / dat hy brede tusschen Godt en de menschen gemaakt heeft / niet met Godt te veranderen / maer met Godt te verklaren: niet met Godt te maken / het geen hy niet en was / maar met ons bekent te maken het gene dat hy was; niet met hem te maken van een byandt tot een vziendt / maar met ons verskeringe te geben dat hy ons nouw byandt was geweest / maar dat gy tot aller tijdt onse vziendt geweest hadde. Sulx dat hy Godt zynen Vader heeft versoendt met den naeme zyns Vaders zynen broederen bekent te maken / en met te maken / dat zy haer berlaten op Godt / en dat zy in hem gelooben / upt erkentnisse van die liefde des Vaders / waer van haer des soons komste en doodt een ontwijffelbaer getuigenisse / ende eene onseilbaare verskeringe is geworden.

V.

En dit 's de wijse waer op Jesus de Sone Godts de middelaer is / tusschen Gode en
de

de mensche. Dit 's ook de wijse waer op ons dese middelaer heeft bygemaect van onze zonden : want gelyck hy zynen Vader heeft verzoent / niet met hem te veranderen maar met hem te verklaren / zoo heeft hy oock ons bygemaect en verlost / niet met ons te maeken het geene dat wy niet en waaren / maar met ons bekent te maken het gene dat wy waaren ; want daar inne dat hy ons van zyns Vaders liefde verzekeringe gegeven heeft / heeft hy den mondt gestopt van alles / 't geene ons beschuldigde ende veroordeelde : in zulker boegen dat wy met waerheyt mogen seggen dat wy van onsezonden zyn verlost / en dat wy als wy dat zeggen / Godt verheerlyken ende danken.

VI.

Alles hangt hier dan aen dat wy weten / en dat wy booz waerachtig houden 't gene Godts Sone ons heeft geopenbaert / ende dus zoude ons de hane zyn bereidt om te gaen spreken van zyn geloobe : edog 't gene wy daer ober hebben te seggen / sparen wy booz de naeste Lesse.

V Y F D E L E S S E.

Van 't Geloove.

I.

NAdien wy hebben oerpeynst hoe wy door den Middelaer Jesus met Gode zyn bezedicht / soo laet ons nu onderzoeken hoe wy door het Geloove vereenigt worden met dezen Middelaer.

II.

De Catechismus zegt in de 19. Vrage. dat het Geloove is een zekere kennisse van Godt en van zijne beloften in den Evangelio geopenbaert. Dog hier dient gemerkt: Godt te kennen / Godts wille te kennen / Godts voornemen te kennen / Godts beloften te kennen / Godts Evangelium te kennen / dat dat alle een en het zelbe is. Ook zegt de Catechismus dat het Geloove een hertelyk vertrouwen is / dat wy alle myne sonden om Christi wille vergeben zyn. Edoch hier dient wederom gemerkt / dat Christus geene wille heeft / dan die hy met sijne gehoorzaamheyt volbracht heeft; als ook datter geen bergevinge van sonden is / als onze rechtvaardigmakinge / waer van ons door sijne gehoorzaamheyt verskeringe is gegeven.

Want

Want dit gemerkt sijnde / soo sal blyken / dat de Catechismus dien geloobige noemt / die erkent het gene Godt ons in 't Paradijs hadde toegezeggt / dat hy ons dat in synen Zone Jesus heeft gegeven / ende die vooz waerachtig houdt dat hy rechtveerdig is / vermits hem de gehoorzaamheyt van Jesus van zijne gerechtigheyt versekeringe heeft gegeven.

III.

Dit seggen nu van de Catechismus is waeragtigh / dog het konde klaerder ende korter wesen: men kan met drie woorden de heele saeke zeggen: geloobig te wesen is vooz waerachtig te houden / het gene ons Jesus door syn doodt verkondticht heeft. Daer hebt gy 't alles. Die dat vooz waerachtig houdt geeft hem gelobe / en gelooft aen hem / ende is syn Discipel / ende is een geloobige / en een Christen. Die daer en tegen dat selve niet vooz waerachtigh houdt is geen Christen vermits hy geen geloobige is: ook is hy geen Discipel van Jesus / want hy houdt hem niet vooz syn Propheet en Leeraer / maer in tegendeel hy hout hem vooz een Leugenaer ende vooz een Berleyder / gelijk hem vooz eenen leugenaer hebben gehouden die hem gekrupctigt hebben.

IV.

Salmen dan weten of men geloobigh is / soo moetmen booz alle dingen weten / wat ons dooz Jesus doodt verkondicht is. Want hoe zal ik weten of ik pемants getuigenisse booz waerachtigh houde ofte niet / in geballe ik niet were wat hy my heeft getuight. Dat gene nu dat Jesus ons dooz zyn doodt heeft getuigt / is dat wy van Godt zyn gerechtbeerdicht. Want gehoorzaam zijnde met te sterben / leert hy ons dat men niet gehoorzaam kan wesen sonder sterben (Ja't gene hy ons dooz sijn eygen doodt heeft getuyght / is dat wy in Godt zyn gerechtbeerdicht. Die nu eenig booznemen heeft / die en is niet bereyt om te sterben. Waer upt volght dat Jesus ons dooz sijn doodt heeft getuygt / pemand die eenig booznemen heeft / dat die Godt niet kan gehoorzaam wesen : nadien dan alle wil en alle begeerte niet worden afgeleght om Godts wil ende begeerte onderdanigh te sijn / zoo kan dan Godts wille noyt eene begeerte geweest sijn / en zoo Godts wille noyt eene begeerte is geweest / zoo en kan hy ook nimmermeer dooz pemandt obertreden worden / zulks dat ons Jesus volkomelijck ontlast van alle sonden / met ons dooz sijn doodt te openbaren / dat Godts wille sonder doodt niet volbraght of voldaan kan worden : waer upt nootzakelijck moet volgen / daer de mensche niet ge-

gerechtbeerdicht wordt / dat ook daer
 Godt zelfs wordt veroordeelt: want zoo
 Godt geenen wille heeft als zijn voornemen
 en zijn welbehagen / zoo is het ook zeker
 dat niets als Godts wille wordt gedaen:
 en over zulks als 'er yet quaets gedaen
 wordt / zoo zal het ongetwijffelt Gods
 schult wezen / 't welk ook de reden is,
 dat de mensche in Gode gerechtveerdicht is,
 dat is doe Godt selfs gerechtveerdicht is,
 dat ook de mensche is gerechtbeerdicht / het
 welk ons ook geleert is / met dat ons is
 getuygt op die tyd / dat de mensche ver-
 lost is / dat hy zegge ik op dien zelven tyd
 gerechtbeerdicht Gode is geworden.

V.

Die sich dan in Godt rechtbeerdigh re-
 kent / en die acht dat hem dat door Jesus
 doodt ende gehoorzaamheyt verkondigt is /
 die mensche is geloobig / en die mensche is
 een Christen. Edoch die sich acht on-
 rechtbeerdig te zijn / en die oordeelt dat hy
 is anders als hy behoort te wezen / die
 mensche is geen Christen / berrmits hy geen
 geloobige is. Dat blijkt / om dat hy niet
 gelooft aen Godes Sone / nadien hy hem
 houdt voor eenen leugenaer / en sijne getuy-
 genisse voor leugenachtig.

VI.

Hier uyt sal nu in de eerste plaetse son-
 der

der moeyte konnen werden verstaen / hoe ons 't geloobe met onzen Middelaer vereenigt; want wy worden vereenigt met hem / als wy ende hy een worden: een nu worden wy en hy / als wy van zijn oordeel en van zijn gevoelen worden. Dat wy nu van een gevoelen met hem worden / als wy 't gene hy getuygt boozwaerheyt beginnen te houden / is eene zaekte die klaer is van haer zelven: want die zijne getuygenisse aenneemt / toont daer mede het gevoelen van Jesus / dat dat ook zijn gevoelen is.

V I I.

In de tweede plaets zal hier uyt bliken / wat zotte vrage dat het is yemand te vragen van wat geloobe dat hy is: daer is niet meer als een geloobe. Die sig rechtbeerdig rekent / rust; en over zulks en werkt hy niet meer / en zijne ruste spruyt uyt het geloobe dat hy geeft aen Gods Sone. Die daer en tegen niet en rusten maer werken willen; die haer niet rechtbeerdig achten / maer rechtbeerdig willen worden / zy mogen haer zelven afdeelen ende onderscheyden in Papisten en Menisten / in Socinianen ende Arminianen: Ja zy mogen haer onderscheyden en afdeelen in Joden en Turken / in Christenen en Heydenen / en zoo 'er nog eenige andere diergelyke dwase benaminge

ge zijn: zy mogen haer / zegge ik / afdeelen en onderscheyden in zoo vele naemen als zy willen / zy zijn het echter alle eens zy verstaen malkanderen wel / en zy zijn alle van een geboelen / want zy veroordeelen Jesum alle / alle krupcigen zy hem ten tweeden male / en alle maken zy hem tot een leugenaer en tot eenen Verleyder.

S E S D E L E S S E.

Van de H. Drie-eenigheid.

I.

NA dat de Catechismus den aert van het geloobe heeft uptgelegd zoo vangt hy aen de twaelf artijkelen des geloofs te verklaren.

I I.

De Hoofd somme nu dezer twaelf Artijkelen is het geloof in Godt den Vader / in Godt den Zoon / ende in Godt den Heyligen Geest. Welk geloobe van niemant kan beleden worden / ten zy dat hy erkenne / dat de Vader Godt is / dat de Sonne Godt is / en dat de Heylige Geest Godt is: en hy gebolg dat 'er drie zijn die Godt zijn / en dat 'er des niet tegenstaende niet meer als een eenige Godt is.

B 5

III.

I I I.

Die nu dit erkent/ erkent twee dingen: want vooz eerst erkent hy datter niet meer is dan eene God/ en by gebolg dat 'er niet meer is als eene wille Gods/ en by gebolg dat alles watter geschiedt watter ooit is geschied / en watter immermeer geschieden zal/ dat dat alles dooz eenen en den zelven wille geschied. Zuly dat het zeker is / zoo 'er iets geschiede tegens den wille Godts/ datter dan niets dooz Godts wille geschieden zoude/ en by gebolg zoo wie zegt datter iets geschiet/ het gene Godts wille niet en is/ dat die alle Godheid verloochent.

IV.

Ook erkent hy in de tweede plaetse/ schoon 'er niet meer als eene Godt is/ datter eventwel drie zijn die Godt zijn/ en by gebolg erkent hy die drie dat dezelve niet meer als een syn; en over zuly erkent hy mede die een van dzien weder staet/ dat zig die tegens alle drie verheft/ die een van dzien niet en heeft/ dat die ook geen van dzien heeft. Die een van dzien loochent/ dat die ook alle drie verloochent. Waer uit dan volgt/ die geen geloobe aen den Sone geeft/ dat die loochent/ niet alleen den Sone/ maez ook den Vader ende den Heiligen Geest.

V.

V.

Het alle het welke blijkt / dat het is onbedachtsaemheid te denken (het gene nochtans van vele wordt gedaen) dat ook Joden / Turken en Socinianen / Godt erkennen. Want na dien zij den Sone loochenen / zoo volgt dat zij ook loochenen den Vader. Ook blijkt uit het voorsz gezeide / dat het is onbedachtsaemheid te denken (het gene echter van velen ook gedaen wordt) dat Papijsten / Arminianen / Menisten de Heilige Overvuldigheid erkennen / die zij alle te zamen loochenen / vermits zij alle Godt den Sone verzaken / met dat zij hem voorsz een leugenaer en voorsz een verleider houden. Ja uit het boven gezeide blijkt / dat het is onbedachtsaemheid te denken / dat iemandt van alle die gene / die Gode noch zoeken behaeglyk te worden / dat zeg ik iemandt van die alle Godt erkennen zoude Want daer in dat zij hunne rechtveerdigheid noch zoeken willen / en daer in dat zij Godts wille ook willen doen / openbaren zij dat zij ongeloobig zijn. Daer in dat zij ongeloobig worden bevonden / worden zij bevonden verloochenaers niet alleen van Godt den Sone / maer ook van den Geest / en van den Vader / ja ook van alle Godheid te wesen.

VI.

VI.

Sij zeggen wel met hunnen mond / dat zij Godt erkennen / zij betuigen wel dat zij de Heilige Drieenigheit erkennen; maer Godts Geest die haer beter kent als zij hun zelven kennen / getuigt ons geheel het tegen deel van haer / ons leetende dat de dwaas in zijn herte zegt / datter geen Godt en is Ps. 14. 1.

VII.

Die gene daer en tegen / die geloobe geben aen den Sone / die erkennen daer in niet alleen den Sone / maer ook den Vader en den Heiligen Geest; want aen den Sone konnen zij niet gelooven zonder dat zij ook den Vader erkennen / na dien haer den Sone van den Vader getuigenisse gegeven heeft. En insgelyks en konnen zij niet gelooven aen den Sone / zonder dat zij den Heiligen Geest erkennen / na dien zy aen den Sone niet gelooven konnen zonder dat zy bekennen dat hun den Sone het leven en by gevolge den Geest verstreken heeft.

VIII.

Ober zulks is het zeker / die voor waerachtig houd het gene hem Jesus door zyn dood

doodt heeft getuigt / dat die erkent den
Vader / den Soon en den H. Geest. Maer
insgelijks is 't ook zeker die het zelbe ge-
tuigenisse houdt booz leugenachtig / dat
die de H. Drie-eenigheid loochent : ende
hy gevolg is het zeker dat de H. Drie-een-
nigheid word verloochent door alle die
niet erkennen dat zy reets rechtbeerdigh
zyn ; gelijkhet mede zeker is / die erkent dat
hy regtbeerdig is / dat die gelooft Godt
den Vader / Godt den Soon en Godt den
Heiligen Geest / dat die de eenige / eeuwi-
ge / ende waerachtige God is / uit wien
door wien ende tot wien zyn alle dingen /
hem zy de eere ende de Heerlykheit in alle
eentwigheden. Amen.

S E V E N D E L E S S E .

Van 't Geloove in Godt den Vader.

I.

De Hoofst somme van de twaelf Artijckelen zagen wy de laetste reijs: vooz het tegenwoordige zullen wy het eerste van de twaelf Artijckelen overwegen.

II.

Dit eerste Artijckel nu is begrepen in deze woorzen: Ik geloobe in Godt den Vader den Almagtigen schepper van Hemel en van Aerde. Die nu dit segt / segt dyse dingen die merkwierdig zyn. Want daer in dat hy God Vader noemt zegt hy dat'er meer is als een die Godt is. 2. Daer in dat hy God Schepper noemt / zegt hy datter geen Godsdienst / als alleene lydt-saemheijt is. En 3. Daer in / dat hy zegt / dat dat hy is die in die Godt gelooft / zegt hy dat hy vry is van alle begeerlykhejd.

III.

Want wat het eerste aengaet dezer dyse dingen / die God Vader noemt / dat die zegt / datter meer is als een die Godt is /
dat

dat is klaer: want die Godt Vader noemt die erkent dat Godt heeft een Sone. Nu is het immers zoo onmogelyk / dat iemandt zonder Godt te zyn / Godts Sone zy / als het onmogelyk is dat iemandt de Sone van een mensche zy / zonder mensch te wesen.

IV.

Dog van dit stuk is in de boorgaende Lesse omstandig genoeg gesproken; en over zulk gaen wy over tot het tweede / het gene hier in gelegen is: die Godt Schepper van Hemel en van Aerde noemt / dat die zegt datter geen Godtsdienst is als alleen lydtsaemheit: sulx dat die Godsdienstig is die behagen heeft ende die genoeg scheidt in de regeringe van de wereldt / gelyk hy daer en tegen godtloos is / die misnoegt is / ende die mispryft het gene geschiet op der aerde of in den Hemel.

V.

Die nu segt zoo wie Godt schepper noemt / dat die zegt / datter geen Godsdienst is als lydtsaemheit / die zegt eene grote saeke. Want vooreerst zegt hy / dat alles / wat behalven lydtsaemheit den naem van Godtsdienst in de Wereld draegt / afgoderij is. En daer en boven zegt hy nog die oordeelt datter iets Godsdienstig is behalve

ben lijdtfaemheit / dat die den schepper van Hemel en aerde niet en erkent voor Godt. Weshalven het ook ten hoogsten noodigh is / dat wel worde verstaen / de schepper dat die geen Godt kan genoemt worden / sonder dat ook met eenen vastgesteld worde datter geene Godtsdienst onder de mensche is / als alleen de lijdtfaemheit des menschen.

V I.

Zoo wie nu dit wenscht te verstaen / die merke indien de schepper Godt is datter dan geen Godt is als de schepper alleen / en hy gebolgh dat'er gene wille Godts is als alleen de wille van den schepper: want hier uit volghet datter geene Godtsdienst wesen kan / als alleen lijdtfaemheit: want Godt te dienen is Godts wille te doen; Edoch Godts wille kan van het schepsel niet anders dan door lijdtfaemheit gedaen worden. Want eygentlyk doet niemandt den wille van den schepper als alleen de schepper selve. Van de mensche word hy gedaen niet met doen maer met laten; niet met werken maer met liden; niet met voort te brengen het gene nog niet en was / maer met waer te nemen en met goet te keuren dat gene het welk reets door Godt voortgebracht was.

VII.

Waer uyt nootzakelyk moet volgen / die
 lydtfaem is dat die den wille van de
 schepper doet. En by gebolgh / dat nie-
 mandt des scheppers wille doet / dan alleent
 die gene die lydtfaem is. 't Gene noch
 naerder blykt / soo yemandt acht geeft / te
 scheppen / dat dat is het gene niet en is /
 roepen eben als of het ware. Volgens het
 woordt / Godt zeyde het worde ligt / en het
 was ligt: want hier uyt leeren wy dat des
 scheppers wille geen bebel is / het geen zyn
 boozwerp vint / maar een zulk bebel het
 gene zyn boozwerp maekt. Met de men-
 schen is het zoo niet / zullen sy yets bebe-
 len / zoo moeter yemandt zyn / die sy bebe-
 len geben: Edogh door Godts bebel wordt
 yets gemackt / het geene eer het Godt schiep
 niet was / en 't gene ober sulx door het be-
 bel des scheppers een begin ontfanght van
 zyn geheele wesen; en hierom moeter ook
 yets worden gedaen eerder bebel en eerder
 wille van den mensch gehoorsaemt en vol-
 bzaght kan worden. Edogh den wille
 Gods word volbzaght / wanneer 'er word
 booztgebzacht het gene God goedt had ge-
 bonden te roepen / te scheppen en te maec-
 ken. Waer uyt dan weder blykt / de wil-
 le Godts dat die van den mensche wordt
 gedaen / niet met doen maer met worden /
 niet met wercken maer met lyden / en by-
 ge

gevolgh / na dien 'er geen wille Godts is
als alleen den wille van den schepper / dat-
ter ober sulx ook geenens Godtsdienst onder
de menschen is als alleen hunne lyd-
saemheyt.

VIII.

Aengezien dan dat het zeker is / die zyn-
nen schepper erkent vooz Godt / en die gee-
nen wille vooz Godts wille erkent dan den
wille zyns scheppers / dat die ook niets
erkent vooz zynen Godtsdienst en ge-
hoozsaemheyt als alleen zyne lyd-
saemheyt; zoo moet noodtwendigh volgen / zoo wie
pet vooz zynen Godtsdienst rekent / behal-
ven zyne lyd-
saemheyt / dat sich die open-
baert een afgoden - dienaer / een Atheist /
of een verloochenaer van alle Godtheyt te
wesen. Want daer inne dat hy eenen wille
vooz Godts wille houdt / behalven den wille
zyns scheppers / wordt hy een afgoden-die-
naer bevonden; en daer in dat hy loochent
den wille zyns scheppers / dat dat de wille
zyns Godts zy / wordt hy een versaker
zyns scheppers / en ober sulx ook van alle
Godtheyt bevonden.

XI.

Derwits hy nu schuldig bevonden word
aen afgoden - dienst en aen Atheisterij /
die pet behalven zyne lyd-
saemheyt vooz
zynen

zijnen Godtsdienst rekent / zoo is 't niet mogelijk / dat zy geen Atheïsten en afgoden-dienaers zouden zijn / die achten en geboelen dat Godt eene wet heeft die hy van den mensche wil volbracht hebben / en die over sulx oordeelt / dat sy als noch schuldig zijn deselve naer te komen. Want het is klaer van zijn zelven / die in zulken geboelen zijn dat niet wesen kan / dat zy hunne lydtfaemheyt voor hunne geheelen Godtsdienst zouden kunnen rekenen / na dien sy achten dat tot hunnen Godtsdienst noodigh zy dat te volbrengen / het gene zy haer inbeelden hun van Godt geboden te zijn.

X.

En dus hebben wy in dese Lesse gesien twee dingen / ten eersten / die Godt Vader noemt / hoe die segt / datter is meer als een die Godts is. Ten anderen hebben wy mede gesien / die seght de schepper dat die Godt is / hoe die seght datter geen Godtsdienst als alleen lydtfaemheyt is. Het derde dat noch overigh is / sparen wy tot de naeste Lesse / waer in wy zullen sien die seght / dat hy in den schepper gelooft / hoe dat hy seght dat hy geene begeerlykheyt is onderwozpen.

A C H S T E L E S S E.

Van 't Geloove in Godt den Vader.

I.

W^e seydten in de boozleden reys/ soo wie zegt dat hy gelooft in Godt den schep- per/ dat die onder andere mede zegt/ dat hy by is van begeerlykheyt: hoe nu dit is te verstaen/ dat is 't dat wy in deze Lesse zullen onderzoeken.

II.

Te gelooben in Godt/ is op Godt te vertrouwen; te vertrouwen op hem/ is zig op hem te verlaten; zig te verlaten op hem/ is in hem gerust te zyn: gerust nu kan niemant in Godt zyn/ sonder dat hy versadicht zy/ en sonder dat hy in Godt vergenoeginge vinde: die nu zegt dat hy versadigt is/ die zegt dat hy zonder begeerlykheyt is; en hy gebolgh soo niemant zeggen kan dat hy gelooft in Godt/ sonder dat hy met eenen zegge dat hy versadicht is/ zo volgt/ dat niemant zeggen kan dat hy gelooft in Godt/sonder dat hy met eenen zegge/ dat hy by is van begeerlyk- heid.

III.

III.

Soo nu niemandt met waarheyt zeggen kan dat hy geloofst in Godt / zonder dat hy met eenen ook betuygt / dat hy is zonder begeerlykheid; soo volgt / datter seer weenig menschen zyn / die in Godt den schepper gelooven / vermits 'er zeer weenig menschen zyn / sonder begeerlykheden. Want booz eerst / begeerlyk zyn alle die mishagen hebben in het 't gener geschiet. Begeerlyk zyn se alle die mishagen hebben in haar doen / ofte in het doen van haren naesten / begeerlyk zynse die achten dat sy nog het schuldig zyn te doen; Begeerlyk zynse die pemant in de geheele wereldt gelukkiger achten als sy zyn. Begeerlyk zynse die achten dat sy beter / dat sy hepliger / dat sy gehoorzaemer zouden kunnen zyn. Begeerlyk zynse die achten / dat sy gelukkiger ende dat sy saliger zouden kunnen zyn. Begeerlyk zynse die achten dat haren staet of de staet van eenigh mensche gewenster / als hy is / zoude kunnen wesen.

IV.

Soo nu alle dese begeerlyk zyn / en daer niemandt die begeerlyk is geloofst in Godt / vermits hy niet gezust ende te vreden is met Godt; soo volgt. 1. Soo wie lieber had-

hadde te blijven leven als te sterben / soo wie lieber gesont was als ziek : soo wie lieber rijk was als arm / zoo wie lieber schoon was als leelijk / soo wie lieber ongekzeckelyk was als verminkt / soo wie lieber aensienlyk als veracht was : Ja met een woordt / soo wie yet in de geheele wereldt lieber was als hy is / dat die mensche liegt / als hy zegt dat hy gelooft in Godt den schepper.

V.

Gelyk insgelycky volght. 2. Soo wie pemandt in de geheele wereldt ofte pets in de geheele wereldt lieber anders hadde als het is / dat die niet gelooft in Godt den schepper : ende oversulks soo wie als het regent lieber hadde dat het droogde / ofte als het droogt lieber hadde dat het regende : soo wie als zynen knegt ziek is / murmureert en lieber hadde dat hy gesont ware : ofte als hy dronken is lieber hadde hy nuchteren ware / dat die niet gelooft in Godt.

VI.

Soo wie acht dat 'er pets geschiet of geschiet is of geschieden sal / het gene beter niet geschiet en ware / dat die mede niet gelooft in Godt. Ook dat blykt 3. uyt het boorznoemde / ende hy gebolgh blykter uyt / die misnoegt wordt / die gram wordt / die

die bedroeft wordt / die ongesint is / die niet wel te vreden is over het dat geschiet of geschiet is / dat die niet geloof in Godt. Ook blykter uit dat die peters mispryft / die peters berispt / die peters bestraf / of peters veroordeelt van alles wat er geschiet of geschiet is dat die niet geloof in Godt; die eenigh mensch beschuldigt of veroordeelt dat niet geloof in Godt. Ook blykter uyt / zoo wien leet is het van alles wat hy oft gedaen heeft / ofte zoo wie denkt) dat hy peters quaets bedreuen heeft dat die niet geloof in Godt. Ook volgter uyt zoo wie leet is / dat hy niet beter is / niet heyliger is / dat hy niet gehoorfamer is / dat hy Godt niet aengenaem is / of dat hy Godt niet meer bemint / en dat hy zynen naesten niet meer lief en heeft / als hy doet / dat dat een godtloos mensche is / en dat hy niet geloof in Godt. Ook volgt 'er uyt / zoo wien het leet is / dat hy niet ryker is / dat hy niet sterker is / dat hy niet verstandiger is / zoo wie het leet is dat hy slechter als een ander gekleet is / of dat hy slechter als een ander geboedt is / zoo wien 't leet is dat hy wordt belogen gelastert verongelyckt verbolght ofte ook / soo wien 't leet is / dat hy selfs wordt gedoodt en vermoordt / dat zoo wie het van alles leet is / dat die niet geloof in Godt.

VII.

Ook blijkt 4. uyt het voorgestelde/ zoo wie acht dat hy schuldig is nog pers te doen / en dat het zyn pligt is Godts wille te volbrengen / en zyne geboden naer te komen: ofte zoo wie acht dat eenig werk Godtsdienstig is / ofte dat eenig werk gehoorsaemheyt Godts is / sulx dat hy acht dat het eene werk goedt ende dat het andere werlt quaet is / dat zoo wie pet van dit alles acht dat die niet geloost in Godt.

VIII.

Ja ook blykter in de vijf plaetse uyt / zo wie acht dat God eene wet heeft / die hy van den mensche gedaen wilt hebben / en die oversulx geboelt de thien geboden / dat die een kozt begryp zyn van 't gene Godt wilt dat de mensche sal doen ende sal laten / dat soo wie dat geboelt een Godtloos mensche is en dat hy niet geloost in Godt den Vader.

IX.

Dit alles segge ik blykt hier uyt / dat niemandt die begeerlijk is in Godt den schepper kan gelooven: en oversulx en gelooster geen mensche in Godt den Vader / dan alleen die mensche / die geloost in Godt den Sone: dogh die in Godt den Sone
ge

gelooft is sonder begeerte / want hy heeft behagen in alles / zelfs in zyn eygen doen / en in het doen van zynen naesten ; want nadien hy 's menschen werken aensiet als 's menschen bzugten / zoo siet hy se aen als zyne straffen : en zoo merkt hy dat hy geen mishagen kan hebben in zyne werken / sonder dat hy klage ober Godt als of hy t' onregte van Godt gestraft wierde. Wetende dan dat hy van Godt woardt te regt gestraft / zoo neemt hy 'er genoeg in / en dan gelooft hy in den schepper van alles.

N E G E N D E L E S S E .

Van 't Geloove in Godt
den Sone.

I.

Het eerste van de twaelf Artijkelen handelt van Godt den Vader: wat daer mede belijdt hebben wy gesien in de twee boorzgaende Lessen. De ses volgende Artijkelen handelen van Godt de Sone ; en nademael dit hoofdstuk het fundament van alles is / zullen wy 'er ook met Godts hulpe op het neerstigste van spreken / en booz eerst in dese Lesse ondersoeken / wat het is in Godts Sone te gelooven.

II.

Die nu gelooft in Godt den Sone / die vertrouwt ende verlaet sig op zijne getuygenisse; evengelyk als die in den Vader gelooft die vertrouwt ende sig verlaet op zijne voorzorge. De Sone komt ons voor in de schrift als het woordt Godts / als de wysheit Godts / als het beeldt des onsielijken Godts / als onsen Propheet / als onsen Leermeester / als de Apostel onser beilydenisse / als de waerachtige getrouwe getuyge / en eindelijk als de Engel ofte boode des verbondts. En daer en boben wordter van hem getuygt / dat hy ons den Vader / den wille des Vaders / den naem des Vaders / de liefde des Vaders en de waerheit geopenbaert heeft. Ook wordt zijn bloedt eene spraeke toegeschreven; en van zijn doodt en van zijne gehoorsaemheit wordt getuygt dat ons de zelver getuygenisse van onse gerechticheyt hebben gegeven. Alle dese manieren van spreken geben te kennen / dat het is des Soons ampt ons 't gene eeuwig is te openbaren / en by gebolg geben zy ons ook te kennen te gelooven in hem dat dat is zijn getuygenisse voor onseylbaer aentenemen.

III.

't Gene hy ons nu heeft getuygt / hebben wy ook voor heen gesien / wanneer wy van
t

't Geloobe spracken / nu sullen wy alleen-
lyk acht geven 't gene hy ons heeft getuygt/
dat dat zoodanig is / dat wy in hem niet
geloopen kunnen ten zy zaekte / dat wy
achten en erkennen / dat Godes wille van
de menschen niet kan worden gedaen / als
alleen dooz worden / dooz lyden en dooz
sterben: en oversulx dat ons werken geen
werken / edog lyden is. Sulx dat onse
werken niet anders zyn als onse vruchten
en onse straffen: nadien zy ons getuigenis-
sen en Lessen Godts zyn / waer dooz ons
Godt te kennen geeft zyn oordeel en zyn
mishagen. Waer uyt dan verder volght /
het gene Godts Zoon ons getuygt heeft /
dat dat zoodanig is / dat wy in hem niet
gelooben kunnen / het en zy dat wy erken-
nen dat Godts wille geenens etsch en is /
dat ook ons doen onse gehoorzaamheit niet
en is; maer dat wy dan gehoorzaam zyn
als wy geloobig zyn: en wat Godes wil-
le aengaet / dat die een ende het zelve is
niet zyn eeuwig besluit en welbehagen / en
hy gevolg ons doen / dat dat ons niet goet
ofte quaet / niet beter of niet erger maekt;
edog het ons laet / gelijk als het ons bind/
alleen te kennen gevende / hoe het ons ge-
bonden heeft; aengesien wy dooz ons quaet
doen niet quaet worden / maer dat ons doen
quaet is / om dat wy zelfs quaet en boos
zyn van natuuren.

IV.

Edog op dat wy verstaen mogen dat niemant in den Zoon geloofst dan die verskert is / dat zijn werken lyden en geen werken is : gelijk niemandt ook integendeel verskert wesen kan / dat zijne werken lyden zijn / dan alleen die gene die geloofst in Godts Sone / zoo dient men acht te geven op de nabolgende poincten. 1. Nadien de mensche van naturen niet is / dat hy oversuly Gode van nature mishagelyk is / want alles wat geworden is / is geworden dooz Godts wille / zoo isser dan niet tegen den wille Gods / als dat alleen 't gene niet is / dat gene nu dat Godt tegen den wille is / dat en niet anders mishagelyk by Godt. Waer upt volgen moet / dat de mensche van naturen doodt is / als ook dat hy van naturen godtloos is / en by gebolg dat hy van naturen veroordeelt en verbloekt is / na dien dat verbloekt te zyn is Gode mishagelyk te zyn. 2. Dat het dat is het gene Godt ons bekent maekt dooz zynen Sone. Want nadien Godts Sone ook Gods woordt is / en datter niets van den beginne gemaeckt is / het gene niet dooz dien Sone als dooz Godts woordt geworden is; zoo volgt datter niets t'eeniger tydt geworden is / het gene ons niet als een vzugt en als eene getuygenisse gegeven is / om ons onse verdoemenisse bekent te maeken : sulx dat

dat selfs onse werken / werken van Godts Sone zyn; maer sulke werken waer door hy ons bekent maekt dat wy niet zyn / dat wy doodt / dat wy sondig zyn / dat wy vleesch zyn / dat wy zyn sonder leven / sonder Geest / en sonder Godt; en over sulx sulke werken / waer door hy ons bekent maekt dat wy alle Atheïsten zyn / en dat wy alle niet een uytgesondert / in ons herete seggen: daer en is geen Godt. 3. Dat over sulx 's menschen werken 's menschen lyden is / en dat hem zijne werken niet quaet maken / maer verklaren. Eben gelijk een quaden boom door zijne vruchten niet quaet wordt gemaekt maer verklaert wordt quaet te wesen: en gelijk een misdadiger door zijne straffe den rechter niet mishagelyk en wordt / maer geopenbaert wordt den zelven mishagelyk te wesen.

V.

En dat zal nodig wesen om 'er den aerd van het geloof in Godts Sone uyt te leeren verstaen: wat vruchten datter uyt dit geloobe volgen / zullen wy met Godts hulpe in de naeste Lesse overwegen.

T I E N D E L E S S E.

Van de Vrughten van 't Geloove
in Godts Sone.

I.

VAn wat aert het geloove in Godts
Sone is / zagen wy booz leden reis /
wat vrughten uyt sijn geloove volgen /
dat is dat wy in dese Lesse te ondersoecken
hebben.

I I.

Dese vrughten zijn dziederley. Daer
zijn 'er leersame / daer zijn 'er strichtelijcke /
daer zijn 'er mede troostelijcke. De leer-
same strecken tot onderwijs / de strichtelijc-
ke strecken tot verbeteringe / de trooste-
lijcke hebben tot haer eynde onse ziele booz
klepnmoedigheyt en moedeloosheyt te be-
vryden.

III.

Wat nu de leersame vrughten belanght /
soo wie acht geven sal op 't gene wy in de
voorgaende Lesse hebben gesien / die sal
daer uyt kunnen leeren / te erkennen dat
men niet is / dat men doodt is / dat men
bleesch is / dat men sonder Geest is / dat
men sonder Godt is / dat men sonder leven is,
dat / segge ick / te erkennen is geloove te
geven aen Godts Sone. Want nadien
onse

onse wecken/ niet onse wercken/ maer
wercken van Godts Sone zyn/ en dat dese
werken Lessen en getuigenisse zyn/ waar
door ons Gods Zone / als door straf-
fen bekend maekt het mishagen van sijn-
nen Vader/ en waer door hy ons als door
bzughten te kennen geeft / dat wy zyn
quade boomen / soo volght dat niemant
in den Sone Godts geloof/ dan die sich
erkent een quade boom te wesen.

I V.

Daer wordt dan bereyscht tot het geloove
in Gods Sone/ dat men belijde sijne son-
den en dat men in sijne sonden mishagen
hebbe: diese belijdt/ en die 'er mishagen
in heeft / en kan niet ongeloobig zyn.
Ook kan hy niet geloobigh zyn / die het
selbe niet en doet. Edogh voor alle din-
gen moet hier dan oock wel worden aen-
gemerckt / datter tot het geloove in
Godts Sone oock bereyscht wordt / dat-
men bekenne / dat geen mensche mishagen
in sijne sonden heeft als die alleen
die behagen in sijne wercken heeft; als
oock dat niemant belijdenisse van sijne
sonden en doet/ als die erkent dat hy
noyt gesondicht heeft: want soo hy denckt
dat hy opt sonde bedzeden heeft die loochent
dat hy doodt is/ en soo wie mishagen
in sijn wercken heeft die loochent dat hy
veroordeelt is/ nadien hy acht dat hy wert
berongelyckt/ met Godts straffen: en over
sulx

sulx gelooft 'er niemandt in Godts Soon/
 dan alleen die gene die erkent dat hy een
 verloorhenaer van alle Godtheyt is / dat
 hy een Atheist is / en dat hy in sijn herte
 seght dat 'er gene Godt is / want soo hy
 denckt dat soo Godtloos niet en is / die beelt
 sich in dat hy niet doodt maer lebend is /
 't gene regel veght tegen strydigh is met dat
 getuygenisse het gene ons van Godes Sone
 is gegeven.

V.

Want booz alle moet werden aenge-
 merckt dat niemandt in Godts Sone ge-
 looft dan die erkent dat Jesus de Sone
 van Maria de eenige Sone Godts is; sulx
 doe hy geboren is / dat doen Godt in den
 vleesche geopenbaert is. Soo nu Godt in
 Jesus komste is geopenbaert geworden soo
 is in Jesus komste de oorzake van alles
 bekent geworden: Soo nu in zijne komste
 de oorzake van alles bekent geworden is /
 soo is in sijne komste gebleken / dat geen
 bloot mensche ergens oorzack van is; want
 soo hy van alles oorzacke is / soo isser niets
 daer ick oorzack van ben: die my nu be-
 kent maect / dat ick nergens oorzack van
 ben / maect my bekent dat ick sonder le-
 ven / sonder Geest / en ober sulx sonder
 Godt ben; maer oock maect hy my te
 gelijk bekent dat ik rechtbaerdig en ont-
 schuldig ben / na dien hy my te kennen
 geeft

geeft datter door my neits en is bedreben:
 sulx dat het niet mogelijk is te erkennen
 dat Jesus Godes Soon is / sonder dat ook
 met eene bekent woerde / dat de mensche door
 Jesus is te gelijk verdoemt ende gerecht-
 veerdigt / en beweesen te gelijk van Godt
 gehaet ende bemint te zijn. Na dien hy is
 bevonden van Godt gehaet te zijn daer in
 dat hy is bevonden niet te wesen: gelyck
 hy insgelyk bevonden is van Godt bemindt
 te zijn / vermits bevonden en onderbonden
 wordt / dat het Godes wille niet geweest
 is / dat hem zijne nietigheyt onbekent sou-
 de blyben. Veroordeelt dan wort hy door
 de komste van Godts Soon / na dien hem
 die zijne nietigheyt openbaert: en dat zy
 hem van zijne doodt ende Godtloosheyt
 overtuygt: maer gerechtveerdigt wordt hy
 insgelyx door de selve wanneer hy voor waer-
 achtigh houdende het gene hem door Godts
 Sone is getuygt / bevonden wordt in een
 geboelen en in een oordeel met Godt te we-
 sen: want soo ik in een oordeel ben met
 Godt / zoo is ook Godt in een oordeel met
 my. Soo nu Godt in een oordeel is met
 my: zoo en is het niet mogelijk dat ik ver-
 oordeest van Godt werde; na dien Godt /
 zoo ik veroordeelt wierd / van een ander
 oordeel als ik soude wesen.

E L F D E L E S S E.

Van de vrugten van het Geloove
in Godt den Sone.

I.

Nu dat wy in de voorgeden Lesse gesproken hebben / van de leersaeme vrugten des Geloofs / zoo volgt dat wy nu in de tegenwoordige van deszelfs stigtelyke vrugten spreken sullen.

I I.

Die vrugten nu mögen met recht ontelbaar gesegt worden. Agt sullen wy 'er in dese Lesse als tot een voorbeeld overwegen : en voor eerst sullen wy aenmerken dat niemadt als de geloovige alleen belydenisse doet van zijne zonden / hy alleen erkent dat hy godloos is / hy alleen erkent dat hy doodt is / hy alleen erkent dat hy veroordeelt en verdoemt is : die niet gelooft agt dat de vrugten van de zonde / de zonde zelfs zijn ; zoo agt hy dan dat hy zondig geworden is / met het voortbrengen van zondige vrugten : zoo agt hy dan dat hy eens een goede boom geweest is / zoo agt hy dan dat hy nimmermeer gezondigt heeft / nadien hy agt dat hy noyt als goede vrugten heeft kommen geven : ook loochent hy dat hy veroordeelt is

nade



nademael al zyn poogen daar toe strekt dat hy zijne verdoemenisse soeke te vermyden.

III.

In de tweede plaetse sullen wy toonen dat niemant als de geloovtge alleen misshagen en leetwesen heeft van zijne zonden / ende hy gevolg dat hy alleen boetveerdig is / om dat hy alleen sig voor zynen Godt vernedert / gelijk hy ook alleen beroutw heeft over zijne zonden ; die niet gelooven zyn ook wel bedroeft / edoch niet om dat zy zondig zyn / maer om dat zy zondig bevonden worden / en zy en zyn niet bedroeft om dat zy quade boomen zyn / maer zy zyn bedroeft om dat zy door hare bzugten / quade boomen bevonden worden. Sy en zyn niet bedroeft dat zy doodt zyn / maer zy zyn bedroeft dat zy door haven stank doodt blyken te wesen : Spindelijk / dat zy schuldig zyn bedroeft haer niet ; 't geene hen bedroeft is / dat hare schulden zyn aen den dag gebracht door Godes Sone. Heel anders is het met den genen die gelooven / zy erkennen het gene Godt hun door hunne bzugten te kennen geeft / zy belyden dat zy zyn niet / zoo vernederen zy haer : dat zy zyn doodt / zoo verdoemen zy haer / dat zy schuldig zyn / en zoo zyn zy boetveerdig. Daer mede nu dat zy dat erkennen / toonen zy dat het hen leet is / dat zy voor heen de leugen zoo lang geloof hebben gegeven / en met dat zy haer

door 't geloobe ondertweypen aen Godts oor-
deel / toonen zy dat het hen berouwt / dat
zy 'er haer te voren zoo hertnekkig tegens
aen gekant hebben.

IV.

De derde byzigt die wy aenmerken is de
liefde Godts / waer van wy zeggen / dat
se niemandt heeft als alleen de geloovige:
die niet gelooft heeft geen behagen in zyn
byzigten / hy heeft dan geen behagen in zyn
straffen / en zoo veroordeelt hy Godt / en
murmureert tegen den zelven / agtende dat
hem ongelijk geschiet / en dat hem onbe-
hoorzlyke byzigten worden gegeven: die ge-
looft regtveerdigt Godt / en ober sulks be-
mint hy Godt / vermits het evenbeel is
Godt te regtveerdigen en te verklaren dat
ons Godts oordeel behaeglyk is. De we-
reldt meent dat men Godt bemint met doen
en laten / het is een misflag / die Godts
oordeel booz ontwaeragtig houdt / als die
boozgeeft Godt met werken te wille beha-
gen / zoo bedekt hy alleen gebeynsdelijk den
haet waer mede hy Godt haet in zyn herte.

V.

Even zoo is het gestelt met de liefde des
naesten / en dit is de vierde byzucht die wy
aenmerken: die meenen dat dat is zynen
naesten te beminnen hem minnelijk te
be

besegenen / hem met der daet behulpsaem te
 zijn / nemen den schyn booz het zijn zelver:
 want met woorden en werken houdt men
 sig of men zynen naesten beminde. Hier-
 om is het wel seker / die met woorden en
 werken toont dat hy zynen naesten niet
 bemint / dat hem die in der daet ook haet;
 edog aen den anderen kant en volgt het
 niet dat een peder zynen naesten lief heeft/
 die dat met woorden en werken schynt te
 kennen te geben : niemandt heeft zynen
 naesten lief als hy alleen die hem regtbeer-
 digt / en die zeker houdt / dat alle de wer-
 ken van zynen ebennaesten vzugten en straf-
 fen van zynen naesten zijn. Hierom siet hy
 in alles wat zynen naesten doet op Godt/
 het werken van zynen naesten siet hy aan
 als het lyden van zynen naesten / als het
 werk van Godt; waer door hem Godt zijn
 oordeel komt te kennen geben. Wat God
 dan aengaet hy regtbeerdigt zijn oordeel /
 en houdt het booz waerachtig / maer wat
 zynen naeste aengaet / ober dien is hy ont-
 steeken met barmhertigheit ende hy heeft
 mede lyden met den zelven / biddende booz
 den zelven / schoon hy van den zelven ge-
 smaet / gelastert / ja beschadigt en bertwon-
 det wierde : dat en geschiet niet van die
 gene die ongeloovig zijn / die veroordelen
 de eene de werken van den anderen; en
 terwyl zy malkanderen misprysen en dat sy
 mishagen hebben in de werken van mal-
 kanderen / bidden en wenschen zy onwteten-

De om malkanders verdoemenisse: het welke een teken is van wel de grootste haet die sig yemandt kan inbeelden; want 't en is niet mogelijk dat ik mishagen hebben kan in mijn's naestens doen / zonder dat ik wensche dat mijn oordeel over een kome met het oordeel Godts / en zoo ik dat wensche / zoo wensche ik ook dat Godts oordeel over een kome met het myne / ende over zulk zoo menigmael als yemandt mishagen heeft in zyns naestens doen / zoo menigmael wenscht hy ook om des zelfs verdoemenisse.

T W A E F D E L E S S E.

Van de Vrugten Van het Gelove
in Godt den Sone.

I.

De laetste reyse zagen wy vier stichtelijke Vrugten des geloofs: noch vier zullen wy 'er in dese Lesse aenmerken die met de voorige die acht vrugten zullen opmaeken / die wy voorgenomen hebben tot een voorbeeld te overwegen.

I I

De eerste van dese vier is onse bekeeringe tot Godt. Die bekeert sig die op houdt Godt te haten / niemandt nu houdt op van Godt te haten / als alleen die geloofst; want die alleen neemt genoeggen in zijne straffen. Die meenen dat zy haer dan bekeeren als zy laten 't gene zy deden / en als zy beginnen te doen het gene zy lieten / nemen al wederom den schyn vooz het zyn. Die het quade laet en het goede doet / houd sich als of hy bekeert ware; wat anders nu is het sig zoo te houden / wat anders is inder daedt bekeert te wesen. Die Godt lief heeft die is bekeert ende niemandt anders; want die bekeert sig tot Godt die het eeuwige begint te zoeken / en die op houdt het tydelijke na te jagen. Dese nu zoekt het eeuwige / die alles watter geschiet als een middel gebryukt tot kennisse / die 't anders aensiet ende die 'er dooz bewogen w. 2d / gebryukt het niet / maer laet sig z. 8 dooz het zelve gebryuken / en zoo wordt hy die om te heerschen geschapen is / een slave gemaekt van een schepsel.

I I I.

Maer upt ligt blyken sal / zoo wie geloofst / dat die veracht de werelt / met alle dat in de werelt is; en dat is de tweede

de byugt die wy hier aenmerken: want hier
 uyt blykt / die gelooft dat die de werelt niet
 agt / hy agt datse niet is / want hy agt
 datse gestadig word verandert / en hy ge-
 volg datse geduyrig word en nimmermeer
 en is; minder kan hy nu sekers de werlde
 niet agten / als niet te agten datse niet
 met alleen is: 't zy dan de Zon / de Maen /
 de sterren / het zy vyer / water / het zy sil-
 ber / het zy Goudt / het zy linnen / het zy
 wollen / hy weet dat niet blyft eenen oogen-
 blik / maer dat alles vooz hy gaet / en
 gestadig word verandert: en oversulx na-
 dien hy weet dat het niet en blyft / so weet
 hy ook / dat het niet is / want was het
 pets / hy weet dat het dan ook soud' bly-
 ven. Hy siet alles aen als het werken van
 het woord Godts / en hy gevolg houd hy
 het alleen vooz een getuygenisse waer dooz
 niet word het gene niet was / maer waer
 dooz word geopenbaert het gene eeuwig is
 en was / en ook eeuwig zal blyben. Die wer-
 ken willen hebben byz andere gedagten van
 de weerdelt / en selfs als / schynen sy Godt te
 soeken / soeken zy niet anders als de we-
 veldt / aengesien zy selfs bekennen dat zy
 Godt niet soeken sonder oorzsaek en sonder
 reden / die nu zoo doet en zoekt Godt niet
 maer hy soekt dat gene hem tot een reden
 is om Godt te soeken.

IV.

De derde Vzigt die wy hter aenmerken is 't veruoegen van yemandts staet. De wereld zegt wel dat men te vreden wesen moet met zynen staet / en zoo praet zy ober al van moeten / en anders kan de wereldd niet. Yemandt daer toe te brengen met der daet / dat hy in zynen staet genoegen neme is alleen 't werk des geloofs die geloofst is te vreden met den zelven / edog die niet geloofst / al zwoer hy dat dat hy 'er met te vreden is / soo weet ick door Godts getuigenisse beter: wat een ongeloovige kan doen is niet te klagen / maer de geloovige alleen is niet klaegzuchtig / want de geloovige alleen heeft behagen in zynen staet / want hy alleen heeft 't gene hy soekt; want hy soekt niet als dat te kennen / het gene hy weet dat hy heeft / want hy soekt niet als de kennisse van zynen God en vermits Godt niet kan worden gesogt / sonder dat het eeuwige gesogt worde / zoo blykt weder die geloofst dat die heeft het gene hy soekt / want die niet heeft 't gene hy soekt soekt het gene nog niet en is; 't gene nu nog niet en is en kan in geender handt wijze eeuwig wezen: zoo is het met de ongeloovige niet, zy willen werken, en die werken wilt soekt niet te kennen het gene is, maer hy soekt te maeken het gene niet en is, en zoo soekt hy zynen staet te veranderen en

te verbeteren : die nu dat voor heeft wie
 fiet niet, dat die in den staet waer in hy is
 niet en vindt zijn genoegen. Eindelijk be-
 slopten wy deze stichtelyk byugten met on-
 ze gehoorzaamheit / en zeggen dat niemand
 als alleen de geloobige Godts wille doet /
 dat hem niemant onderdanigh en is /
 en dat hem niemant dient dan de ge-
 loobige alleen : want alle menschen seg-
 gen in hare herten / dat 'er geen Godt en
 is ; maer ook versinnen zy alle iet / het
 gene zy den naem van Godtsdienst ge-
 ven / op dat zy dus het gene zy in hare
 herten zeggen verbergen mogen : de geloob-
 ige alleen erkent dat hy dat in zijn herte
 zegt / en hy erkent dat om dat het hem
 Gods Sone door zyne byugten heeft ge-
 tuigt ; zoo neemt hy dan Gods wille waer /
 want nadien hy op zyne byugten acht geeft /
 zoo geet hy acht op Godes wille : want
 God wilt 't gene Godt werkt : onder dat
 gene nu dat God werkt zijn ook onse
 straffen / en die zijn onse byugten en onse
 byugten zijn onse werken : sulx dat hy die
 aan Gods Sone gelooft geeft / Gods wil-
 le waerneemt ; die niet gelooft doet zynen
 eigen wille / den wille zyns vleeschs en
 zynner begeerlykheden : want den wille
 dien wille hy soekt te doen / is eene
 die niet eeuwig is / maer die zijn einde
 heeft / na dien hy zijn oorsaeke / zijn re-
 den en zijn oogmerk heeft / gelijk hy ook
 zijn voorwerp heeft. Sulx dat hy eenen
 wille

wille soekt die niet is: in plaetse dat hy zoeken zoude / ende dat hy waer nemen zoude die wille die eeuwig is / en die ook in der eeuwigheyt is te achten en te pypfen.

DER TIENDE LESSE.

Van de Vrughten van het Geloove
in Godt den Sone.

I.

VAn de stigtelyke ende van de leersame vrughten des geloofs is gesproken in 't boozgaende / ende nu hebben wy van de troostelyke vrughten van het selve te spreken.

II.

Hier nu zeggen wy wederom 't gene wy ober veertien dagen van de stigtelyke vrughten mede zeyden: zoo wel de troostelyke vrughten des geloofs als des zelfs stigtelyke vrughten zijn ontelbaer. Dat wy 'er maer weynige aenmerken is niet om dat 'er niet meer zijn / maer om datter zo vele zijn dat het niet mogelijk is die alle op te halen.

III.

III.

Die gelooft is in de eerste plaetse onbert-
saegt tegen de doodt. Zijne werken houdt
hy voor zyne straffen; hy weet dan dat
zy zyne zonden niet en zyn / en daer me-
de is hy van zyne zonden verlost / en daer
mede is de doodt haren prikkel en haren
angel quyd / zy kan hem niet deren / want
hy heeft niet te verliesen / 't leven kan zy
hem niet nemen / want hy weet dat hy
geen leven heeft. In tegendeel hy weet
dat zy hem leven geeft / vermits zy hem
sterkt in zyn geloof 't gene hem Godes So-
ne heeft getuygt. Die nu heeft hem ge-
tuygt dat hy niet is / en dat hy doodt is.
Als hem de doodt dat ook getuygt zoo ver-
sterkt hem de doodt zyn geloobe / en zoo
is hem de doodt niet hinderlyk maer vor-
derlyk; want zyn begeerte is meer en meer
van zyn geloobe verseteringe te mogen
kzygen. Maer zoo en is 't niet met den
geenen die werken willen / die is de doodt
een groutwelijken Wyandt die hun boozne-
men geheel verstoozt / en die hen onnut
maekt alles waer in zy geduerende haer
leven / hun vermaekt in hebben genomen /
waer om ook niemand in zyne doodt gerust
kan zyn / als hy alleen die sig de werelbt
door het geloobe heeft onderworpen / die
gezykende om 'er door te komen tot Godt
dog

dog in geenerhande wyse die tot haer epn-
de nemende.

IV.

Gelyk het nu met de dood is der geloo-
bigen / eben soo is 't met al haer lyden /
want niet alleen zyn zy onbeschroomt te-
gens de dood / maer zy zyn insgelijks wel
gemoet in 's wereldts tegenspoeden : hun-
ne lyden is haer wellekom / vermits het
haer haer geloobe versterkt / en by gebolg
zyn 'er booz haer geen tegenspoeden meer /
want alles is haer behulpsaem om tot de
kennisse van de waerheyt te komen. Soo
is het met de wereldt niet ; zoo is 't niet
met den ongeloobigen / maer nadien 't met
den geloobigen al boozspoed is / klaer is
't dat het met desen dan al tegenspoet moet
wesen : 't en kan niet anders wesen / de
ongeloobigen moeten 't in den wind heb-
ben / nadien het alles booz den wind is met
den geloobigen. Geene zoeken Godt / en
daer toe is het lyden haer bozderlijk. Dog
die niet geloobig is haet te lyden : want
zelfs als hy meent Godt te beminnen, be-
mint hy hem op zyne wyse / op dat niet hy
in lyden kome. Hy en heeft dan Godt
niet lief / maer hy gebruykt Godt als tot
een middel om 'er zyn lyden / en zyne straf-
fen zyne verdoemenisse door te vermyden :
hem kan dan niet beeterders gebeuren /
als door zyn lyden van zyne verdoemenisse
over-

overtuygt te worden: daer een geloobige in tegendeel / die niet soekt als Godts kennis / en de kennis van Godts oordeel / en van Godts wille / zoo is gestelt / hoe meer hy overtuygt wort van zijne verdoementisse hoe meer hy sig verheugt nadien hy door dese overtuyginge word gebzacht tot volle versekerunge van zijn geloobe.

V.

Niemandt dan neemt zijn cruyce gewillig op sig als alleen die gelooft: die niet gelooft was liever bukten lyden. Ook geeft sig niemandt in zijne doodt aen Godt tot een vrywillig offer ober als alleen de geloobigen: die werken willen / werken om de doodt te ontkomen: den werkers dan is de doodt tot een eter / hy verstantse en verteerse. Edog den geloobigen is zelfs de doodt tot spyse / en 't gene het troostelijkste van allen is / zy is haer tot een smakelijke spyse / mits zy haer geeft daer sy aller meest na wenschen / de kennis van de waerheyt / alsoo hen hare doodt niet maekt 't gene sy niet en zijn / maer openbaert wat dat sy zijn: aengesien hen hare doodt getuygt en leert dat sy niet zijn: zy kunnen dan met waerheyt zeggen / dat zy niet sterben / ook als zy sterben. Sy kunnen met de waerheyt zeggen dat zy haer leven binden met hun leven te verliesen. Sy kunnen eyndelyk met waerheyt

heyt en dooz onderbinding seggen gelijk
als haven Saligmaker in het vleesch ge-
doodt is maer naer den Geest levendig
gemaekt is / dat ook zy eben naer den
Geest levendig gemaekt worden met dat
hun vleesch dooz de doode vernietigt word
tot verskeringe ende tot bebestinge van
haer geloobe.



VEERTIENDE LESSE.

Van de troostelyke Vruchten des Geloofs.

I.

Twee van de troostelyke vruchten des geloofs sagen wy in de laetste Lesse / de andere die wy booz hebben te verklaren / die sullen wy in dese overwegen.

II.

En booz eerst alle geloobigen en de geloobige alleen zyn versadigt / zyn gelaest / zyn veruoegt / zyn te vreden en verheugd: want dese alleen en alleen dese nemen behagen in alles wat 'er geschiet / geschiet is / ofte geschieden zal: want alles als werken Gods en als hun lyden aensiende / soo nemen zy 'er in een volkomen veruoegen / en hen strekt alles tot vzeugdt / vermits zy sien dat het hen alles voordeelich is / nadien hen alles vzeugt tot Godt en tot zyne kennisse en tot onderbindinge van Gods wysheyt / van zyne goedtheyt / en van zyne gestadige en onophoudelyke boozsorge booz haer; vermits hy dag nog nagt
en

en rust van haer zyn evenbeeldt gelijk for-
mig te maken.

III.

Ook zyn de geloobige en zy alleen ge-
rust volmaekt rechtbeerdig ende heyligh:
gerust vermits zy niet en doen als lyden/
en zoo hebben zy altydt gedaen werk:
volmaekt vermits zy gestadig zyn / zoo als
't Godt goet gebonden heeft hen te maeken;
behalven dat zy 't aller tyde zoodantig zyn/
datse Godt zelfs nimmermeer volmaekt be-
geert ofte wenscht te hebben. Rechtbeer-
dig / vermits zy van een oordeel zyn met
Godt ende dat zy onschuldig zyn / ende dat
zy zyn volgens Gods wille / en oversulx
zoodantig als zy hooren te wesen / ende dat
alles om dat zy erkennen dat hunne werken
hun lyden ende hunne straffen zyn. Hey-
lig / vermits zy de waerheyt liefhebben / en
dat zy Gods oordeel beminnen / niet zoo
seer begeerende / als dat ook zy van alles
zoo oordeelen mogen gelijk 'er Godt van
oordeelt.

I V.

Ook wordt 'er niemant als alleen de ge-
loobige verskert dat zy zyn vrienden Gods/
bondtgenoten Gods / kinderen Gods en
erfgenamen Gods. Dat sy zyn vrienden
Gods blijkt / want dat hem behaegt / be-
haegt

haegt ook haer ; want hare straffen beha-
gen haer en Godt. Dat zy zijn bondge-
noten Godts blykt / want Godts vyanden
zijn hare vyanden / en Gods vzienden zijn
hare vzienden / en zoo wederom hare vzien-
den zijn Godts vzienden / en hare vyanden
zijn ook vyanden Gods : want gelijk zy God
regtbeerdigen zo regtbeerdigen zy mede alle
die God met eene nebens haer regtbeerdigt :
gelijk zy in tegendeel verdoemen alle die ge-
ne van welke Godt verdoemt werd : Ins-
gelijks regtbeerdigt en veroordeelt Godt
alle die gene die regtbeerdigen in veroor-
deelen / volgens dat woord die utw bloe-
ken sal ik bloeken / die utw segenen sal ik
segenen. Dat zy nu kinderen Gods zijn/
weten zy / vermits zy / weten dat zy weder-
horen en levendig gemaekt zijn / ende dat
zy van God den Heyligen Geest ontfangen
hebben ; want nadien die doot is die leeft
in zijne begeerlijkheden / zo weten zy booz-
seker dat die leeft die op gehouden heeft
te begeren / en die Godt en Godts werken
heeft beginnen te beminnen. Eyndelyk
dat zy ook erfgenamen Godts zijn blykt /
vermits alles het hare is / daer is niet ge-
maekt ofte zy gebruikten het / ende zy die-
nen hen daer van ; zoo zijn zy 'er dan mee-
ster van / en zoo heerschten zy over alle de
werken van Godts handen : maer zelfs is
Godt haer / want gelijk een Jongman ee-
ner dogter word / wanneer die dogter zijne
aengeboden liefde aenneemt / eben zoo
word

word God onse / wanneer wy zijne liefde
gelooben / dat is wanneer wy uyt de moe-
te die hy neemt om ons zijn eygen zelven
gelijk te maeken vooz vast beslupten dat hy
ons genegen is / en zoo word onze maeker
onse man / en onsen Godt wordt alsoo on-
sen huydegom / gelijk ook wy werden zijne
huydt ende zijne alderliefste.

V.

Die nu al dit voozgaende merkt / zal
haest merken / dat zelfs de zaligheyt van
een geloobige zoo hoog gaet dat hy met
waerheyt seggen kan / dat hy is met Godt /
en dat hy met hem gemeenschap heeft in
alle zijnen goederen / wat gemeenschap heeft
hy vermits hy eben zoo wel als zijnen God
meester is van alles / alles gebuyckende
gelyk Godt alles gebuyckt en het ge-
buyckende eben tot het zelve eynde
waer toe het God gebuyckt. Nament-
lijk ommer den mensche dooz Godt te bren-
gen. En een is hy met God / nadien men
met eenen Geest op geen andere wijsen een
kan wesen / als met te zijn van een geboe-
len met hem / van een oordeel ende van
een ende het zelve welbehagen; het gene
sy in der daet zijn / vermits zy van haer
zelven oordeelen / eben dat het gene Godt
oordeelt van haer / en dat zy en Godt ner-
gens in grooter behagen nemen als in haer
straffen.







41037
—
213

20.





D E
L E S S E N

Van

PONTIAAN VAN HATTEM,

Zo als dezelve, door Ordre en Last
van de Classis van Tholen en Ber-
gen op den Zoom zyn in 't
Ligt gegeven,

En nu weer gedrukt

Voor de

L I E F H E B B E R S

Van de Waarheid.

Inches 1 2 3 4 5 6 7 8

Centimetres 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19

Farbkarte #13

B.I.G.

Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black

